

هنر خوشنویسی و ظرفیت‌های فراوان در آن در گفت‌وگو با استاد جلیل رسولی

خط خوش، حاصل ذوق ما ایرانیان است

خوشنویسی، هنری فراتر از یک دستخط زیبا و یادداشتن یک خط خوب و زیبا است. خوشنویسی، هنر زیبایی فرم دادن نشانه‌هایی است که توسط دست و با یک چیدمان درست و یکدست و ابتدایی‌ترین ابزار ممکن شکل می‌گیرد و چشمان را می‌نوازد. خوشنویسی از دیرباز یکی از هنرهای مختص ایرانیان محسوب شده که در خود، انواع مختلفی از خط و اصول و قواعد را جای داده است. به جرأت می‌توان گفت هیچ کشوری مانند کشور ما در هنر خوشنویسی در جهان سرآمد و شناخته شده نیست. به دلیل شکل، حالت و نوع نقش و خطوط فارسی و همچنین سبک‌های مختلف در هنر خوشنویسی مانند تعلیق، نستعلیق و شکسته نستعلیق و همچنین سایر خطوط مانند کوفی، ریحان، محقق، نسخ، ثلث و... از دیرباز این هنر مورد توجه هنرمندان بوده و قابلیت فراوانی از لحاظ هنر خوشنویسی بین هنرمندان ایرانی پدید آمد. در این بین، خط شکسته نستعلیق از ابداعات ایرانیان به حساب می‌آید که به طور مستقیم در پیوند با خط تعلیق و نستعلیق است. این خط در اوایل قرن یازدهم و آخر دوره صفویه به دلیل نیاز مبرم به تندنویسی به وجود آمد. در این شماره در مورد هنر خوشنویسی در کشورمان و همچنین قابلیت‌های فراوان و نهفته در این هنر در حوزه اشتغالزایی جابجیل رسولی از هنرمندان خوشنویس مطرح کشورمان و همچنین عضو انجمن خوشنویسی ایران به گفت‌وگو نشستیم. آثار نقاشی‌خاطر رسولی در داخل و خارج از کشور به دفعات فراوان در قالب نمایشگاه برگزار شده و مورد بازدید مخاطبان داخلی و خارجی همواره با تحسین منتقدان قرار گرفته است. همچنین کتابت نهج البلاغه، کتاب «جان جانان»، کتاب «چهار فصل» و کتابی شامل مجموعه ۳۰ سال تلاش در زمینه خط و نقاشی‌خط از جمله آثار منتشر شده این هنرمند به شمار می‌آید. گفت‌وگو ما را در ادامه می‌خوانید.

بیر جای می گذارد.

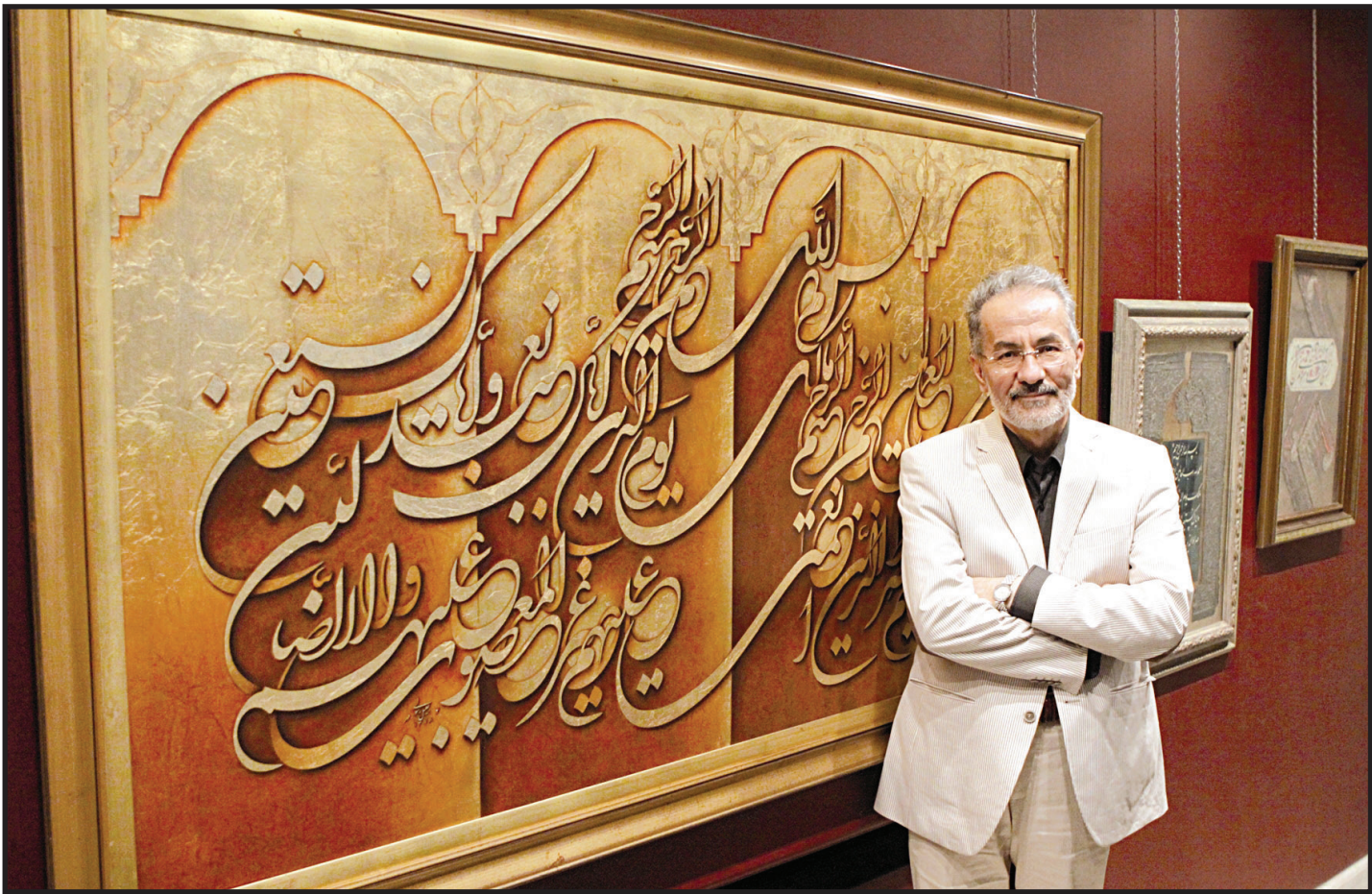
به نظر شما چگونه می‌توان از هنر خطاطی اشتغال آفرینی ایجاد کرد؟

برای پاسخ به این سوال می‌بایست یک موضوع اساسی را در نظر داشت و نباید از آن غافل بود. ببینید امروزه سبک و نوع زندگی مردم نسبت به گذشته تفاوت چشمگیری کرده است. البته در این بین، عرضه آثار هنری نیز به علاقه‌مندان نسبت به گذشته تغییرات فراوانی کرده است. امروز مردم خواهان تابلوهای خوشنویسی معمولی نیستند که در گذشته باب بود بلکه در خود این آثار نیز به دنبال تنوع و نوع‌آوری‌های جدید و همچنین طرح‌ها و مدل‌های روز هستند. در گذشته، خطاطی ساده رایج بود؛ اما امروز خطاطی بر روی پوست حیوانات و یادف و سایر لوازم هنری، باب شده و علاقه‌مندان زیادی نیز دارد. در مورد قالب‌های نیز می‌توان این موضوع را مشاهده کرد و بی‌شک امروزه نگاه غالب نسبت به گذشته تغییرات بسیار زیادی کرده و مادر این زمینه نیز سلیاق گوناگونی را مشاهده می‌کنیم. البته در این بین، کارگاه‌های زیادی نیز در حال کار و افراد زیادی در این اماکن مشغول به کار هستند. این موضوع را در نظر داشته باشید که هر تغییر میدایی در جامعه به دنبال خود فرصت‌های شغلی جدیدی نیز به دنبال می‌آورد که می‌توان از آن جهت خلق ایجاد شغل و کارآفرینی استفاده بهینه کرد. در خود هنر خطاطی نیز می‌توان ردپای برخی اصناف را مشاهده کرد که به نوعی از این طریق امرار معاش می‌کنند و امورات و چرخ زندگی خود را می‌گردانند. افرادی مانند قلم تراش‌ها که از قضا کم‌هم نیستند هنرمندان فراوانی در این شاخه هنری در جهان و قم مشغول فعالیت در سطح گسترده و دسته هستند، مگر آن کارگاه‌های ساخت مرکب و سبزه

مخصوص خطاطی و لایقه‌سازان و اشخاصی که‌نی خیزران را از مناطق طبیعی برداشت می‌کنند نیز همه به نوعی از این هنر امرار معاش می‌کنند و امورات زندگی‌شان وابسته به هنر خطاطی است و سال هاست که در این رشته فعال هستند. با توجه به اینکه ما در هنر خطاطی زبان در ملل جهان هستیم و نمونه کارهای هنرمندان خطاط ما نه تنها در موزه‌های مختلف جهان بلکه در سرتاسر عالم گسترده است، بنابراین می‌توان از ظرفیت‌های خارجی نیز استفاده بهینه کرد و در نمایشگاه‌ها و همچنین فستیوال‌های خارجی هنر خطاطی ایرانی را پیش به چشم جهانیان معرفی کرد که این خود زمینه صادرات این هنر را فراهم خواهد ساخت. محصولات ایران به دلیل تناسیل و فرهنگ غنی و نوع و همچنین مواد طبیعی به کار رفته در آن در نزد مردم جهان از ارزش بسیار زیادی برخوردار است و این موضوعی است که ما آن طور که باید در بحث بازارهای افرا داخل به آن توجه نکرد و نسبت به آن غفلت ورزیده‌ایم و جا دارد مسئولان مربوطه نسبت به این موضوع توجه بیشتری داشته و این ظرفیت استفاده بهینه کنند. برخی کشورها آثار هنری ضعیف خود را با تبلیغات گسترده به دیگر کشورها معرفی و از این راه برای خود کسب درآمد می‌کنند. ما نیز باید هنر خود را به جهانیان عرضه کنیم و بازار محصولات هنری خود را که امکان در جهان حفظ و نگاه داریم و این موضوع نیازمند همکاری و همپای هر دو رگان‌ها و این هنرمندان مسئولان ارگان‌ها و سازمان‌های دست‌اندر کار دارد.

به عنوان آخرین سوال، آینده هنر خوشنویسی ایران را چگونه می بینید؟

خوشبختانه در حال حاضر هنر خوشنویسی نسبت به گذشته؛ از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است. انجمن خوشنویسان ایران، فعال است و در سایر استان‌ها نیز این هنر در سبک‌ها و شاخه‌های مختلف خود توسط استادان مجرب به هنر جوانان آموزش داده می‌شود. هر چند نحوه آموزش نسبت به گذشته تفاوت چندانی نکرده و امروزه نیز همانند گذشته، طی قرن‌ها به همان روش سنتی از استاد به شاگرد آموزش داده می‌شود، اما هنر جوان با ذوق و علاقه و همچنین ممارست و تلاش فراوان در حال آموزش و فراگیری این هنر آباء و اجدادی خود هستند تا این هنر و میراث ملی ما این‌انبار، کماکان حفظ و به نسل‌های بعد آموزش داده شود.

به خط عربی اشاره کردید. سابقه خط کوفی که بین هنرمندان خوشنویس کشورمان نیز بسیار محبوب است، به کجا و چه زمانی برمی گردد؟

در سده‌های اولیه ظهور اسلام و در پی نیاز به داشتن خطی زیبا و تمیز که بتوان آن را بدون غلط خواند، خط کوفی احل تکامل خود را به سرعت طی کرد، اما از سده سوم هجری به بعد، با فراگیر شدن خط نسخ و سایر خطوط خوشنویسی، به تدریج کاربرد خط کوفی کمتر شد تا اینکه پس از سده پنجم هجری تقریباً نثار گذاشته شد و بیشتر کاربرد تزیینی و محدود یافت. به‌طور کلی شیوه‌های نگارش خط کوفی را می‌توان به دو شاخه بزرگ مغربی و مشرقی تقسیم کرد. خط کوفی مغربی بر اساس سز مینی که در آن رواج داشته به سسته‌های هروانی، نونسی، جزائری و سودانی تقسیم می‌شود. خط کوفی مشرقی نیز به سه دسته اصل عربی، ایرانی و مختلط قابل تقسیم است. علاوه بر این، خط کوفی را می‌توان به دو دسته عمده کوفی ساده (محرر) و کوفی تزیینی نیز تقسیم کرد.

در مورد آثار خود بگویید. مانند خط زیبای شما که بر پشت اسکناس ۵ هزار تومانی کار شده و موجود است.

بله. حدیثی از نبی اکرم (ص) است که می‌فرماید «دانش اگر در ثریا هم باشد مردانی از سرزمین پارس بر آن دست خواهند یافت». این حدیث نبوی را به مناسبت دستیابی دانشمندان هسته‌ای کشورمان در آن مقطع زمانی به انرژی هسته‌ای و در واقع هسته‌ای شدن ایران قرار شد بر پشت اسکناس ۵ هزار تومانی درج کنند که خوشنویسی آن را در آن زمان من انجام دادم و سبک آن هم «شکسته‌ست» است.

اثر دیگر شما، دستخطی است که برای لوگوی
فیلم محمد رسول الله (ص) ساخته مجید
مجیدی آفرید.

وقتی کار به من پیشنهاد شد، دوست داشتم یک کار استثنایی از خود ارائه دهم؛ کاری که نسبت به کارهای قبلی که توسط دیگر هنرمندان نقاش و یا خطاط نیز ارائه شده بود از هر نظر متفاوت باشد. قبل از ساخت این فیلم، یک نمونه از خط محمد رسول الله (ص) را فریادگی نوشتم که به نظر من کار خوب و متفاوتی بود و از آناری که داوری کرده بودید نیز قوی تر به نظر می رسید، اما بعد از

انواع خطوط و سایر سبک‌ها در هنر خوشنویسی
به چه چند دسته‌بندی می‌شوند؟

خطوط کلی و اصلی که به اقلام «سته» نیز معروف هستند، متشکل از شش خط مختلف است. این خطوط اصلی عبارتند از قاع، ثلث، ریحان، محقق، توتیع و نسخ. در ایران و سایر کشورها، خطوط متعددی وجود دارند که ممکن است تعداد آنها بسیار زیاد باشد؛ اما امروزه، انواعی که کاربرد بیشتری دارند شامل سه نوع اصلی هستند: خطوط تعلیق، شکسته نستعلیق و نستعلیق. امروزه بیش از چهار خطی دیگر استفاده می‌شوند. خط تعلیق را شاید بتوان اولین خط کاملاً ایرانی دانست. این خط یکی از انواع خوشنویسی ایرانی است که در اواسط سده هفتم از ترکیب و توسعه دو خط توتیع و رقا و تحت تأثیر خطوط ایرانی پیش از اسلام به وجود آمد. در خط تعلیق هیچگونه یکنواختی به چشم نمی‌خورد و تمامی خطوط تودرتو و متصل به هم نوشته می‌شوند. همچنین این خط بیشتر مورد استفاده کتابان دربار و دیوان‌های حکومتی بوده و به همین دلیل، با گذر زمان کاربرد این خط کمرنگ‌تر شده است. به مدت صد سال خط تعلیق رواج گسترده‌ای داشت و یکی از پرکاربردترین انواع خوشنویسی به شمار می‌رفت. اما بعد از مدتی و با پیدایش خط نستعلیق و نستعلیق شکسته از رواج کاربرد گسترده آن کاسته شد.

برخی معتقدند که هنر خوشنویسی از دیرباز فقط مختص ابرانبان بوده است...

...این موضوع برمی گردد به ذات و جوهره و از همه مهمتر، ذوق سرشار هنری نهفته در ایرانیان و اینکه در زمینه هنر، سابقه‌ای دیرینه نسبت به دیگر فرهنگ‌ها و همچنین کشورها دارند. البته این موضوع به این مفهوم نیست که دیگر کشورها هنر خوشنویسی ندارند؛ خیر، اما به دلیل شکل، فرم و حالات خط فارسی و تا حدودی عربی که دست هنرمند خوشنویس را برای خلق اثر هنری بازمی‌گذارد، مادر دیگر خطوط این قابلیت را چندان مشاهده نمی‌کنیم بلکه خط عربی و فارسی یک چنین قابلیت‌ی نسبت به دیگر خطوط دارند. به عنوان مثال، خط چینی، لاتین و یا آلمانی و در زمینه هنر خوشنویسی، قابلیت‌های چندانیه ندارند و مادر این خطوط، آثار خاصی را که حس زیبایی‌شناسانه در آنها مطرح باشد را چندان مشاهده نمی‌کنیم.

اعظم زندگی

روزنامه نگار

تأثیری که
مضامین دینی
بر خلق اثر
هنری دارند
بر هیچکس
پوشیده
نیست. البته
این موضوع
فقط مختص

هنرمندان
مشرق زمین
نیست بلکه
در غرب نیز
تأثاری که
دارای مضامین
دینی هستند
نسبت به دیگر
آثار متفاوت
هستند و
هنرمندان
خاصی نیز این
آثار را خلق
کرده اند

معرفی کتاب

اثر مرکب

● نویسنده: دارن هاردی
● مترجم: فرخ بافنده
● ناشر: انتشارات پندار تابان

اگر بخواهیم کتاب اثر مرکب را در چند جمله توصیف کنیم باید بگوییم که این کتاب در پی آن است به مخاطب خود بگوید تغییرات بزرگ و شگفتانگیزی که شبه اتفاق نمی‌افتد. اگرچه ما خواهیم دید تغییرات بزرگ دست‌پیدا کنید یا عاداتی را که خود ایجاد کنید با پایبند بودن به این عاداتها تغییرات جزئی و کوچکی به صورت روزمره در زندگی خود به وجود بیاورد پس از مدتی این نتایج کوچک و جزئی باعث می‌شود که شاهد یک تغییر بزرگ در زندگی خود باشید.

اثر مرکب می گوید که انتخاب‌های کوچک و روزانه ما می‌توانند در کنار هم نتایج بزرگی را رقم زنند. این مفهوم در اقتصاد هم وجود دارد. سپرده کمی را در نظر بگیرید که هر ماه سودی کم به آن اضافه می‌شود و ماه بعد سود به اصل پول و سود ماه‌های قبل تعلق می‌گیرد. اگر این پول را چند سال داشته باشیم از رشد پول خود حیرت خواهیم کرد. به این اتفاق سود مرکب می‌گویند. حال این مسأله را برای هر چیزی که می‌خواهید رشد کند، متصور شوید. دارن هاردی همین مسأله را در حوزه موفقیت مطرح می‌کند. او می‌گوید برای انجام کارهای بزرگ، کافی است قدم‌های کوچک اما مداوم برداریم، شاید در ابتدا پیشرفتی مشاهده نشود اما در طی زمان تغییرات به صورت انبساطی خود را به ما نشان خواهند داد. این موضوع در مورد کاهش وزن، سرمایه‌گذاری، افزایش بهره‌وری یا هر یک از فاکتورهای زندگی که با آن روبرو

کتاب اثر مرکب از شما می خواهد که هر روز صبح به خاطر داشته‌های خودتان از خدا سپاسگزاری کنید. بهترین راه برای دریافت عشق به ایست که وعاشی بفرستید، اهداف و رویاهای خود فکر کنید و ارزشمندترین اولویتهای خود را محسوس کنید. همیشه کارهای خود را یادداشت کنید و در پایان روز ببینید آیا کارهایی که انجام داده‌اید، شما را به اهدافتان نزدیک کرده یا برعکس شما را دور کرده است.

کتابخانه مرکزی سازمان
تأمین اجتماعی به منظور کاربردی
کردن و توسعه دانش تخصصی
در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی،
معرفی منابع جدید اعم از کتب،
طرح‌های پژوهشی، معرفی
پایان‌نامه و رساله‌های جدید
و مرتبط را در دستور کار خود
دارد. علاقمندان به تهیه این
کتاب می‌توانند جهت مطالعه و
امانت گرفتن این کتاب با تلفن
۰۱۳۷۰۶۶۵۷۰۴ داخلی ۲۰۱ کتابخانه
مرکزی سازمان تأمین اجتماعی
تماس بگیرند.

مہناز علی جانی
کارشناس ارشد و مسئول
کتابخانہ مرکزی سازمان